

пов'язана з глухотою та її найближчим наслідком - відсутністю формування розмовної мови у перші роки життя. Вона проявлялась у типовій затримці словесного, абстрактно-логічного мислення, при збереженні конкретних (наочно-дійових та наочно-образних) форм мислення. За допомогою мови у підлітковому і постпубертатному віці затримка інтелектуального розвитку значно зменшується.

Синдром ретардації психічного розвитку містив у собі окремі симптоми емоційно-вольової незрілості (нестійкість інтересів, недостатня самостійність, наївність та довірливість, здатність до навіювання, емоційна нестабільність з нахилом до афективних проявів), які, однак, не визначали усієї особливості особистості, і були лише проявами парціального психічного інфантилізму. Ці симптоми найбільш виражені у віці 7-13 років і зменшуються у підлітковому та юнацькому віці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалев В.В. Психиатрия детского возраста.- М.: Медицина, 1979.-233с.
2. Матвеев В.Ф., Барденштейн Л.М. О некоторых особенностях патологического формирования личности у детей и подростков с врожденной и рано приобретенной глухотой // Журнал невропатологии и психиатрии., 1975, № 10.- С.1527 - 1533.

The article deals with the questions of sensory deprivation of psychics.

В статті розглядаються питання впливу сенсорної депривації на психіку.

Рекомендовано до друку кафедрою біології людини Херсонського держпедуніверситету

УДК 612.821

О. М. ГАСЮК

КРИТЕРІЙ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

психофізіологічна адаптація, навчальний процес, початкова школа

Адаптація - універсальна властивість живого. Індивідуальне життя організму являє собою процес безперервного пристосування до мінливого середовища з метою досягнення адекватної взаємодії із зовнішнім світом.

Вплив на організм факторів навколишнього середовища, групових взаємовідносин змінює стан психічної сфери людини, що неминуче веде до перебудови нейровісцеральних та ендокринно-метаболічних зв'язків. Таким чином, властива людині соціально-психологічна адаптація має тісний зв'язок з біологічними та фізіологічними формами пристосування, змінюючи їх, включаючи в себе як здатний до регуляції та модифікації внутрішній елемент [1,2,3].

Діяльність адаптаційної системи забезпечена синхронним функціонуванням різних відділів організму, що поєднані між собою складними міжфункціональними зв'язками, формування яких відбувається в онтогенезі. Тобто, адаптація постає як складний динамічний процес прогресивної перебудови функціональних систем, і таким чином, забезпечує віковий розвиток [3,4].

Зараз проблема адаптації молодших школярів, а особливо першокласників, до школи є актуальною як для педагогів так і для науковців.

Перший клас - це один із найбільш суттєвих критичних періодів у житті дітей. Вступ до школи для багатьох із них - емоційно-стресова ситуація: змінюється звичайний поведінковий стереотип, зростає психоемоційне навантаження. Від того, як пройде адаптація в перший рік навчання, багато в чому залежить працездатність та успішність у наступні роки навчання.

Метою досліджень став аналіз динаміки нейрофізіологічних показників пристосування учнів першого класу до навчального процесу.

Досліджувалися 52 першокласники Херсонської школи гуманітарної праці (з них 29 хлопчиків та 23 дівчинки).

Результати дослідження

При аналізі отриманих даних була з'ясована достовірна тенденція до зниження частоти серцевих скорочень (ЧСС) наприкінці кожного дня та протягом тижня. Так, загалом по вибірці зареєстровано достовірне зниження ЧСС протягом понеділка з 93,1 до 90,6 ударів ($t = 3,1, p \pm 0,05$);

протягом середи - з 91,7 до 89,8 ($t = 5,6, p \pm 0,001$);

протягом п'ятниці - з 89,3 до 88,1 ($t = 2,8, p \pm 0,05$).

Також виявлено достовірне зниження ЧСС у середу порівняно з понеділком: вранці з 93,1 до 91,7 ($t = 2,18, p \pm 0,05$) та після занять - з 90,6 до 89,8 ($t = 7,35, p \pm 0,001$), і достовірне зниження ЧСС у п'ятницю порівняно із середию, до занять з 91,7 до 89,3 ($t = 5,7, p \pm 0,001$) (табл.1).

Таблиця 1

Зміни ЧСС першокласників протягом дня і тижня

Група	Термін дослідження					
	Понеділок		Середа		П'ятниця	
	8 ⁰⁰	17 ⁰⁰	8 ⁰⁰	17 ⁰⁰	8 ⁰⁰	17 ⁰⁰
Дівчатка	92,7	89,6	91,2	89,2	88,9	87,5
Хлопчики	93,4	91,5	92,2	90,4	89,7	88,6
Взагалі по виборці	93,05	90,55	91,7	89,8	89,3	88,1

Такі результати можна пояснити розвитком втоми протягом дня і тижня в цілому, внаслідок надмірного (в період адаптації) навчального навантаження. Зниження ЧСС обумовлене розвитком в ЦНС процесу гальмування (реакції захисту), яке поширюється на нервові центри, які регулюють роботу серцево-судинної системи.

При дослідженні функціональної готовності дітей до школи були отримані наступні результати (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень функціональної готовності до школи першокласників

Вибірка	Рівень, %		
	високий	середній	низький
Дівчатка	22	70	8
Хлопчики	13	74	13
Взагалі по виборці	17,5	72	10,5

При дослідженні рівня інтелекту першокласників були отримані такі дані (табл. 3)

Таблиця 3

Рівень інтелектуального розвитку першокласників

Вибірка	Рівень, %		
	високий	середній	низький
Дівчатка	39	57	4
Хлопчики	41	52	7
Взагалі по виборці	40	54,5	5,5

Ці дані порівняно з даними успішності навчання (середній бал у дівчаток - 4,6, у хлопчиків - 4,8, взагалі по виборці - 4,7).

Аналіз отриманих даних свідчить про:

а) існування залежності рівня функціональної готовності та успішності навчання (взагалі по групі $R_s = 0,5152$, $p \pm 0,001$);

б) існування достовірної кореляційної залежності між рівнем інтелектуального розвитку та успішністю навчання ($R_s = 0,5759$, $p \pm 0,001$);

в) достовірну кореляцію між інтелектом та функціональною готовністю до школи ($R_s = 0,3039$, $p \pm 0,05$).

Отримані дані можна пояснити тим, що тест функціональної готовності до школи в певній мірі моделює вміння, які дитині необхідні для успішного навчання. Зокрема, це виявлення рівня дрібної моторики, координації зору та рухів руки (ці вміння необхідні при навчанні письму), вміння працювати по інструкції, а також дозволяє в загальних рисах оцінити рівень інтелекту. Ці дані корелюють з даними рівня інтелекту за Векслером. Тому оцінка розвитку цих вмінь дає змогу прогнозувати майбутню успішність навчання та хід адаптаційного процесу. Все вище сказане в повній мірі відноситься і до тесту Векслера, тому що шкільні програми розраховані на певний рівень інтелектуального розвитку. Дитина з низьким показником IQ буде мати проблеми як у засвоєнні обсягу шкільної програми, так і у процесі адаптації взагалі.

Аналіз отриманих даних дає змогу зробити висновок, що критеріями адаптації до школи є взаємопов'язані функціональні показники серцево-судинної системи, рівень інтелектуального розвитку та функціональної готовності до школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александровская Э.М. Критерии социально-психологической адаптации к школе. Проблемы адаптации в гигиене детей и подростков. -М.: Просвещение, 1983.-225с.
2. Маркосян А. А. Вопросы возрастной физиологии.-М.: Просвещение, 1974.-223с.
3. Школа и психическое здоровье учащихся /Под ред С.М.Громабаха.-М.: Просвещение, 1988.-398с.
4. Developmental psychology today. Fifth Edition. Mc Graw-Hill, Inc., 1988.-70p.

In the article concept's psycho-physiological peculiarities adaptation for school of children of junior age.

В статье рассматриваются психофизиологические показатели адаптации к школе у детей младшего школьного возраста

Рекомендовано до друку кафедрою біології людини Херсонського держпедуніверситету